

HALMYRIS – O AȘEZARE PE FRONTIERA IMPERIULUI ROMAN DE LA GURILE DUNĂRII

2

3

FOTOGRAFIE LUATĂ DIN DRONĂ CU ULTIMELE CERCETĂRI DIN 2017

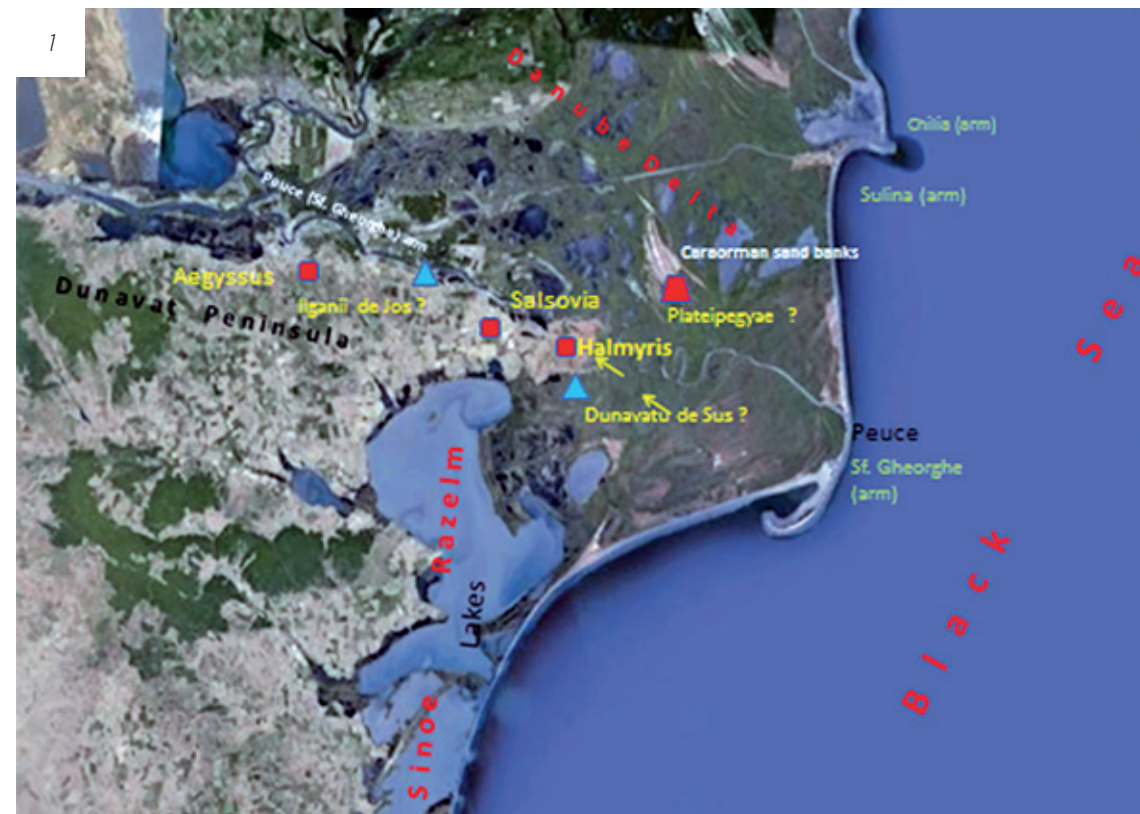
AUTOR:

Mihail Zahariade

Institutul de Arheologie
Vasile Pârvan, București

Așezarea antică de la Halmyris a fost identificată pe baza izvoarelor istorice ca fiind situată la capătul dinspre est al peninsulei Dunavăț, pe malul actualului braț Sf. Gheorghe, [anticul *Peuce*], în actuala comună Murighiol, județul Tulcea, la 2.5 km spre est de satul cu același nume. **IMAGINEA 1** Ea se află așezată pe un promontoriu stâncos, cu c. 5 m mai înalt decât terenul înconjurător.

În antichitate, așezarea era situată chiar pe malul fluviului Dunărea. Procesul accentuat de colmatare (înnisipare) a făcut ca vechiul braț al fluviului să se îndepărteze spre nord la mai bine de 1 km de cetate. Două lacuri, Rotundu Mare și Rotundu Mic (azi desecate) sunt marturii ale vechiului curs al fluviului. Lacul Murighiol, „Dealul Dunavățului” și „Dealul Cetății” dominau dinspre est și sud cetatea antică. **IMAGINEA 2**

HALMYRIS ÎN CONTEXTUL DEFENSIV DE LA GURILE DUNĂRII

Tumuli de pe culmea „Dealului Cetății” ar indica o locuire încă din perioada epocii bronzului, așa cum a demonstrat cercetarea unor astfel de situri.

Cercetările arheologice sistematice, începute în 1981 și care continuă în prezent **IMAGINEA 3** au relevat următoarele epoci principale în existența sitului de la Halmyris:

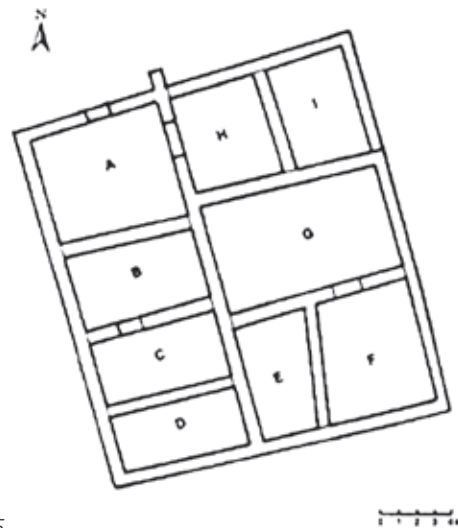
1. Așezarea autohtonă getică prezintă două faze de ocupare: prima datează din secolele VI-III a.Chr. iar cea de a doua din secolele II-I a.Chr. Este greu de stabilit dacă așezarea getică a fost deschisă sau fortificată, de tip *dava*, dar ultima ipoteză este cea mai probabilă.
2. O așezare civilă de negustori romani în secolul I p.Chr. ar putea fi presupusă pe baza ceramicii și monedelor din această epocă descoperite în timpul săpăturilor.
3. Înaintarea stăpânirii romane către nord a implicat construcția de caste (fortificații). Un prim castru roman din pământ cu palisadă este de presupus a fi fost construit în timpul împăraților Vespasian sau Domițian. Momentul coincide cu înființarea flotei militare romane pe Dunăre, *Classis Flavia Moesica*, din care un detașament a fost dislocat la gurile fluviului, la Halmyris, și ai cărui veterani au înființat o așezare civilă numită *vicus classicorum*, menționată în inscripții, dar despre care avem informații doar începând cu mijlocul secolului II p.Chr., datorită a

nouă piese întregi sau fragmentare reutilizate ca material de reconstrucție la sfârșitul secolului III p.Chr. **IMAGINEA 4**

4. În timpul domniei împăratului Traian, castrul din pământ a fost transformat într-un castru de piatră. O mare așezare civilă se întindea la această dată către sud și vest. La jumătatea secolului III p.Chr. atât castrul cât și așezarea civilă au fost grav afectate de invaziile goto-herule.

INSTALAȚIILE PORTUARE DE LA HALMYRIS ÎN SECOLELE II-IV D. CHR.

5

PRAETORIUM DIN SECOLELE III-IV D. CHR.

5. Castrul roman târziu, databil de la sfârșitul secolului III până în secolul VII p.Chr., prezintă o formă pentagonală. Noua fortificație a abandonat planul rectangular inițial, o nouă configurație fiind acum posibilă conform noilor cerințe tactice. Construcțiile din interior, majoritatea de piatră, au fost și acestea refăcute. **IMAGINEA 5**

6. Începând cu sfârșitul secolului IV p.Chr., castrul s-a transformat treptat într-un oraș fortificat. Ultima fază a așezării acoperă perioada între ultimul sfert al secolului III până în cea de a doua decadă a secolului VII.

7. După o perioadă de avânt, în timpul domniilor lui Constantin I și Constantius II, la sfârșitul secolului IV p.Chr., ostrogoții au distrus castrul. Invasia lor peste Dunărea înghețată în iarna anului 384/385, menționată de Philostorgios, s-a sfârșit cu căderea cetății care însă a fost imediat reocupată și refăcută în timpul împăratului Theodosius I. După distrugerea castrului, a avut loc și schimbarea garnizoanei. Un regiment de cavalerie, *Cuneus equitum Arcadum*, este înregistrat în *Notitia Dignitatum Oriens*, [XXXIX 30] ca avându-și garnizoana aici.

8. Domniile lui Iustin I (518-527) și Iustinian I (527-565) au însemnat perioade de avânt a așezării. Masivitatea construcțiilor pare să justifice transformarea definitivă a cetății de la Halmyris într-unul din cele 15 importante orașe ale provinciei *Scythia*, așa cum menționează Hierocles în *Synecdemus*. Pe de altă parte, așezarea de la Halmyris a primit rangul de episcopie, fiind înscrisă de *Notitia Episcopatum* între cele 15 episcopii ale provinciei *Scythia*.

PLAN GENERAL AL BAZILICII DIN SECOLUL IV D. CHR. DE LA HALMYRIS

9. Descoperirea unei impresionante basilici (biserici), construite în timpul împăratului Constantin I care conține o criptă cu pictură parietală cu inscripția menționând cel puțin numele unuia din martirii creștini executați la 8 iulie 290, Astion, confirmă importanța sitului de la Halmyris ca un centru religios important în nordul Dobrogei.

IMAGINEA 6 **IMAGINEA 7**

10. Faza finală a ariei locuibile poate fi databilă în primele decenii ale secolului VII, când viața urbană a decăzut vizibil. Locuințe semi-îngropate din chirpici, cu temelie de piatră iau locul fostelor clădiri monumentale. O monedă de la Focas, marcată și reutilizată în timpul domniei lui Heraclius, în anul 614-615, indică sfârșitul oricărei forme organizate de viață pe teritoriul orașului Halmyris. ●

INSCRIPȚIE PARIETALĂ ÎN CRIPTA MARTIRICĂ DE LA HALMYRIS. ÎN REGISTRUL 1 SE AFLĂ INSCRIPȚIA PICTATĂ ÎN LIMBA GREACĂ CARE MENȚIONEAZĂ NUMELE LUI ASTION PRECUM ȘI VERBUL CARE INDICĂ TORTURAREA CELOR DOI MARTIRI, EPICET ȘI ASION (Ἐπικετρία). ÎN REGISTRUL 2 SE DISTINGE CLAR SEMNUL CHI RO (XP) SPECIFIC PENTRU COMUNITĂȚILE CREȘTINE.

MUZEE CARE DEȚIN ÎN COLECȚII MATERIALE ARHEOLOGICE DESCOPERITE PE LIMESUL ROMÂNESC

MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A TRANSILVANIEI, CLUJ-NAPOCA
<http://www.mnit.ro>

MUZEUL REGIUNII PORȚILOR DE FIER, DROBETA-TURNU SEVERIN
<http://www.cimec.ro/muzeel/muzeulregiuniiportilordefier/Index.htm>

MUZEUL JUDEȚEAN DE ETNOGRAFIE ȘI AL REGIMENTULUI DE GRANIȚĂ, CARANSEBEȘ
<http://www.muzeul-caransebes.ro>

MUZEUL CIVILIZAȚIEI DACICE ȘI ROMANE, DEVA
<http://www.mcdr.ro>

MUZEUL NAȚIONAL AL UNIRII, ALBA-IULIA
<http://mnuai.ro>

MUZEUL DE ISTORIE, TURDA
<http://muzeulturda.ro>

MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE ȘI ARTĂ, ZALĂU
<http://muzeuzalau.ro>

COMPLEXUL MUZEAL BISTRIȚA-NĂSĂUD, BISTRIȚA
<http://complexulmuzealbn.ro>

MUZEUL NAȚIONAL AL CARPAȚILOR RĂSĂRITENI, SFÂNTU GHEORGHE
<http://www.mncr.ro>

MUZEUL JUDEȚEAN MUREȘ, TÂRGU-MUREȘ
<http://www.muzeumures.ro>

MUZEUL SECUIESC AL CIUCULUI, MIERCUREA CIUC
<http://www.csszm.ro/index.php?l=ro>

MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI, BUCUREȘTI
<http://mnir.ro>

MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE, BRAȘOV
<http://www.brasovistorie.ro>

MUZEUL JUDEȚEAN ARGEȘ, PITEȘTI
<http://www.muzeul-judetean-arges.ro>

MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE PRAHOVA, PLOIEȘTI
<http://www.histmuseumph.ro>

MUZEUL JUDEȚEAN BUZĂU
<http://www.muzeubuzau.ro>

MUZEUL NAȚIONAL BRUKENTHAL, SIBIU
<http://www.brukenthalmuseum.ro>

MUZEUL DE ISTORIE A JUDEȚULUI VÂLCEA, RÂMNICU-VÂLCEA
<http://www.muze-valcea.ro/index.php?f=muze&m=1>

MUZEUL OLTENIEI, CRAIOVA
<https://www.muzeulolteniei.ro/>

MUZEUL JUDEȚEAN OLT, SLATINA
<http://www.mjolt.ro/muzeul-olt/home>

MUZEUL JUDEȚEAN TELEORMAN, ALEXANDRIA
<http://www.muzeuleleorman.ro>

MUZEUL DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE, TULCEA
<http://www.icemtl.ro/muzeul-de-istorie-si-arheologie/>

MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE, CONSTANȚA
<https://www.minac.ro>